

यादीमध्ये ज्या जमातींचा समावेश करण्यात आलेला आहे. अशा जमातीच्या नावाशी साधर्म्य असणाऱ्या कोष्टी, मच्छिमार कोळी, सोनकोळी यासारख्या जातींचा समावेश आहे. या जाती आदिवासी जमातीच्या निकषांची परिपूर्णता करित असल्यास घटनेच्या ३४२ (१) व (२) च्या कलमान्वये राष्ट्रपतींना वा लोकसभेत या जाती आदिवासी जमातीमध्ये अंतर्भूत करता येतात किंवा कसे याबाबत निर्णय घ्यावयाचा आहे. तथापि या जाती सामाजिक दृष्ट्या आणि शैक्षणिक दृष्ट्या मागासलेल्या असल्याने त्यांच्या विकासासाठी काही सवलती अथवा उपाययोजना करणे आवश्यक आहे. ही पार्श्वभूमी लक्षात घेऊन शासनाने आता असा निर्णय घेतला आहे की, सोबतच्या तक्त्यात नमूद केलेल्या जातीसाठी एक स्वतंत्र वेगळा प्रवर्ग निर्माण करावा व या प्रवर्गाला सवलती तसेच शासकीय नोक-यामध्ये आरक्षण देण्यात यावे. या जातींच्या प्रवर्गाला "विशेष मागास प्रवर्ग" संबोधण्यात येत आहे. त्यानुसार शासकीय, निमशासकीय तसेच मंडळे महामंडळे, नगरपालिका, महानगरपालिका, जिल्हापरिषदा, सहकारी बँका शासकीय उपक्रम व शैक्षणिक संस्था इत्यादींच्या सेवामध्ये हे आरक्षण लागू राहिल. यापुढे सुधारित आरक्षण खालील प्रमाणे राहिल :-

१) अनुसूचित जाती	१३%
२) अनुसूचित जमाती	७%
३) विमुक्त जाती (अ) [१४ व तत्सम जाती]	३%
४) भटक्या जमाती (ब) जाने.९० पूर्वीच्या २८ व तत्सम जमाती	२.५%
५) भटक्या जमाती (क) [धनगर व तत्सम जमाती]	३.५%
६) भटक्या जमाती (ड) [वंजारी व तत्सम जमाती]	२%
७) इतर मागास वर्गीय	१९%
८) विशेष मागास प्रवर्ग (यादी जोडल्याप्रमाणे)	२%

४. वर उल्लेख केलेल्या क्रमांक ८ वरील "विशेष मागास प्रवर्गास" ठेवण्यात आलेले आरक्षण हे सरळ सेवा भरतीसाठी व पदोन्नतीसाठीही अनुज्ञेय राहिल. तसेच या प्रवर्गाला क्रिमीलेअरचे तत्व लागू राहणार नाही. विमुक्त जाती (अ) या प्रवर्गासाठी शासनाकडून अनुज्ञेय असलेल्या अन्य सर्व सवलती देखील वरील विशेष मागास प्रवर्गास अनुज्ञेय राहतील. याबाबतचे आदेश संबंधित मंत्रालयीन विभागांनी स्वतंत्रपणे निर्गमित करावेत.

५. शासन सेवेतील भरती संदर्भात विहित करण्यात आलेल्या २०० बिंदू नामावलीमध्ये वर उल्लेखलेल्या विशेष मागास प्रवर्गासाठी आरक्षण धरून सुधारित २०० बिंदू नामावली निर्गमित करण्यात येईल.

६. हे आदेश दिनांक १ डिसेंबर १९९४ पासून अंमलात येतील.

७. वरील आदेश आदिवासी विकास विभाग, समाज कल्याण, ससांस्कृतिक कार्य. व क्रीडा विभाग यांच्याशी विचार विनिमय करून निर्गमित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

शांता शास्त्री
प्रधान सचिव (सेवा)
महाराष्ट्र शासन,

परिशिष्ट -अ (कृपया पुढील पान पहा)

सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) वर्गातील घटकांना खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांचा लाभ देण्याबाबत.....

महाराष्ट्र शासन

सामान्य प्रशासन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : राआधो ४०१९/प्र.क्र.३१/१६-अ

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड,

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.

दिनांक - २३ डिसेंबर, २०२०

- वाचा:-**
१. शासन निर्णय क्रमांक राआधो ४०१९/प्र.क्र.३१/१६-अ, दि. १२ फेब्रुवारी, २०१९
  २. शासन पत्र क्र. राआधो ४०१९/प्र.क्र.३१/१६-अ, दि. २० मार्च, २०१९
  ३. शासन पत्र क्र. राआधो ४०१९/प्र.क्र.३१/१६-अ, दि. २६ एप्रिल, २०१९
  ४. शासन पत्र क्र. राआधो ४०१९/प्र.क्र.३१/१६-अ, दि. ६ सप्टेंबर, २०१९
  ५. सा.प्र.वि., परिपत्रक क्र. राआधो ४०१९/प्र.क्र.३१/१६-अ, दि. २८ जुलै, २०२०
  ६. सा.प्र.वि. शासन निर्णय क्र. बीसीसी २०२०/प्र.क्र.२९५/१६ ब, दि.९ ऑक्टोबर २०२०
  ७. सा.प्र.वि., शासन निर्णय क्र. बीसीसी २०२०/प्र.क्र.२९५/१६ ब, दि.२४ नोव्हेंबर २०२०

प्रस्तावना :-

संसदेने संविधानात १०३ व्या घटनादुरुस्तीनुसार आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी शैक्षणिक संस्थामध्ये प्रवेशासाठी व शासन सेवेतील नियुक्त्यांमध्ये १० टक्के आरक्षण विहित केलेले आहे. त्यानुसार राज्य शासनाने संदर्भ क्र.१ अन्वये खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी शैक्षणिक संस्थामध्ये प्रवेशासाठी व शासन सेवेतील नियुक्त्यांमध्ये १० टक्के जागा आरक्षित केल्या आहेत. सदर आरक्षणाच्या लाभासाठी ज्या घटकांना कोणत्याही मागास प्रवर्गातील आरक्षणाचा लाभ दिला जात नाही, अशा खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांचा समावेश करण्यात आला आहे.

२. राज्यातील शैक्षणिक संस्थामध्ये प्रवेशासाठी व शासन सेवेतील नियुक्त्यांमध्ये राज्यात सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास (एसईबीसी) या वर्गास आरक्षण देण्यात आलेले असल्याने या वर्गास आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी अनुज्ञेय असलेले १० टक्के आरक्षण लागू होत नाही. तथापि, केंद्र शासनाच्या मागास प्रवर्गाच्या यादीमध्ये मराठा समाजाचा समावेश नसल्याने केंद्र शासनाच्या अखत्यारीतील शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेशाच्या जागा व सेवेतील भरतीसाठी आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांच्या आरक्षणाकरीता महाराष्ट्र राज्यातील सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) वर्ग पात्र आहे. यासंदर्भात, शासनाने संदर्भ क्र.२ ते ५ अन्वये, रोजीच्या पत्रान्वये आवश्यक सूचना निर्गमित केलेल्या आहेत.

३. मा.सर्वोच्च न्यायालयाने विशेष अनुज्ञा याचिका क्र.१५७३७/२०१९ व इतर याचिकांवरील दि.०९.०९.२०२० रोजीच्या सुनावणीत एसईबीसी आरक्षणास अंतरीम स्थगिती दिली आहे.

मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या अंतरीम स्थगिती आदेशान्वये शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मधील प्रवेश हे एसईबीसी अधिनियमातील आरक्षणाशिवाय करण्यात यावे. तसेच शासन सेवेतील पदावरील नियुक्त्या सुध्दा अधिनियमातील आरक्षणाशिवाय करण्याबाबत आदेश आहेत. मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेली अंतरीम स्थगिती उठविण्यासाठी मा.सर्वोच्च न्यायालयात मोठ्या खंडपीठाकडे शासनाच्या वतीने विनंती अर्ज दाखल करण्यात आला आहे. तथापि, अद्याप सदर प्रकरणी न्यायनिर्णय प्रलंबित आहे. मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या अंतरीम स्थगिती आदेशामुळे संदर्भ क्र. ७ अन्वये सन २०२०-२१ या शैक्षणिक वर्षातील दि.९.९.२०२० रोजीनंतरच्या शैक्षणिक प्रवेशांना एसईबीसी आरक्षण न ठेवता पार पाडण्याबाबत तसेच दि.९.९.२०२० पूर्वी प्रवेशासाठी अर्ज केले असतील व प्रवेश देण्यात आले नसतील तर अशा एसईबीसी घटकातील विद्यार्थ्यांना खुल्या प्रवर्गातून प्रवेश देण्याबाबत निर्णय घेण्यात आला आहे. मा. उच्च न्यायालय, मुंबई येथे याचिका क्र. ९५९३४/२०२०, ९८०६६/२०२०, ९८३०९/२०२०, ९७७५७/२०२०, ९८३००/२०२० तसेच मा. उच्च न्यायालय, खंडपीठ औरंगाबाद येथे याचिका क्र. ७४५५/२०२०, याचिका क्र.७८७६/२०२०, २९८९२/२०२०, २२३४७/२०२०, २२४२५/२०२०, ८०७२/२०२०, ८०८४/२०२०, ८०९४/२०२० दाखल करण्यात आलेल्या आहेत. काही याचिकांमध्ये अंतिम निकाल देण्यात आलेला असून एसईबीसी उमेदवारांना ईडब्ल्यूएस प्रमाणपत्र देण्याबाबत आदेश देण्यात आलेले आहेत. याचिका क्रमांक ९८०६६/२०२० मध्ये दिनांक ८.९.२०२० पूर्वी एसईबीसी उमेदवारांना ईडब्ल्यूएसचे प्रमाणपत्र देण्याबाबत मा.उच्च न्यायालय मुंबई येथे शपथपत्र दाखल करावयाचे आहे. तसेच याचिका क्रमांक ८०७२/२०२० , ८०८४/२०२०, ८०९५/२०२० मध्ये न्यायालयाने "It would have been appropriate if the Government would have taken a decision as to whether the benefit of EWS ought to be granted to the candidates, who have applied from SEBC category and the said reservation is stayed by the Apex Court. It appears that the decision to that effect has not been taken" असे निरीक्षण नोंदविले आहे. सदर बाब विचारात घेता, सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास (एसईबीसी) वर्गातील उमेदवार राज्यात खुल्या प्रवर्गातून प्रवेशाकरीता पात्र असल्याने या वर्गास मा.सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशाच्या अधीन राहून शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मधील प्रवेश व सरळसेवा भरतीसाठी खुल्या प्रवर्गातील ईडब्ल्यूएस आरक्षणाचा लाभ देण्यासाठी ईडब्ल्यूएस प्रमाणपत्र देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुसार शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय :

मा.सर्वोच्च न्यायालयाच्या दिनांक ९.९.२०२० रोजीच्या अंतरीम स्थगिती आदेश विचारात घेता, सद्यःस्थितीत सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) वर्गातील उमेदवारांना सन २०२०-२१ या वर्षातील शैक्षणिक प्रवेश घेण्यासाठी व सरळसेवा भरतीकरीता आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांचे (ईडब्ल्यूएस) प्रमाणपत्र देण्यास मान्यता देत आहे.

२. आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांचे (ईडब्ल्यूएस) प्रमाणपत्र देण्याच्या कार्यवाहीस्तव संबंधित सक्षम प्राधिकारी सर्व विभागीय आयुक्त/ जिल्हाधिकारी/सर्व निवासी उप जिल्हाधिकारी/सर्व तालुका दंडाधिकारी तथा तहसिलदार यांनी विशेष मोहिम राबवून संबंधित विद्यार्थ्यांना प्रवेशप्रक्रियेपूर्वी प्रमाणपत्र उपलब्ध करून देण्याची कार्यवाही करावी. याकरीता विशेष कक्षाची स्थापना करून विद्यार्थ्यांना प्रवेशाच्या दृष्टीने प्रमाणपत्र प्राथम्याने देण्यासाठी आवश्यक कार्यवाही तातडीने करावी.
३. सदर प्रमाणपत्र निर्गमित करताना, सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) वर्गातील उमेदवारांना मागील आर्थिक वर्षाच्या उत्पन्न व मत्ता या आधारे राज्य शासनाने विहित केलेले निकषाप्रमाणे विहित प्रपत्रातील " महाराष्ट्र राज्य सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास (एसईबीसी) वर्गाकरीता (राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील जागांच्या प्रवेशाचे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांचे किंवा पदांचे) आरक्षण अधिनियम २०१८ (सन २०१८ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ६२) " हा अधोरेखित भाग वगळून आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांचे (ईडब्ल्यूएस) प्रमाणपत्र देण्याची कार्यवाही संबंधित सक्षम प्राधिकारी यांनी करावी.
४. तसेच केंद्र शासनाच्या सेवा व शैक्षणिक प्रवेशासाठी केंद्र शासनाने आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक आरक्षणासाठी संदर्भ क्र.२ मध्ये नमूद केल्यानुसार विहित निकष व विहित विवरणपत्रात स्वतंत्र प्रमाणपत्र देण्याची कार्यवाही संबंधित सक्षम प्राधिकारी यांनी करावी.
५. सामाजिक व शैक्षणिक दृष्ट्या मागासप्रवर्गातील उमेदवारांना खुल्या प्रवर्गात अथवा ईडब्ल्यूएस आरक्षणातून लाभ घेणे ऐच्छिक असेल.
६. उमेदवाराने शैक्षणिक प्रवेशातील अथवा शासन सेवेत भरतीकरीत ईडब्ल्यूएस आरक्षणाचा लाभ घेतल्यास सदर उमेदवार एसईबीसी आरक्षणाच्या लाभास पात्र ठरणार नाही.
७. सदरचे आदेश हे मा.सर्वोच्च न्यायालयात दाखल करण्यात आलेली विशेष अनुज्ञा याचिका क्र.१५७३७/२०१९ व इतर याचिकांमधील अंतरीम आदेशावरील निर्णयाच्या अथवा अंतिम निर्णयाच्या अधीन राहतील.
८. हा शासन निर्णय शासकीय/ निमशासकीय सेवा, मंडळे/महामंडळे, नगरपालिका / महानगरपालिका, जिल्हा परिषदा, शासकीय विद्यालय, महाविद्यालय, शासकीय शैक्षणिक संस्था, खाजगी विद्यालय, महाविद्यालय, शैक्षणिक संस्था, अनुदानित/विना अनुदानित विद्यालय, महाविद्यालय व शैक्षणिक संस्था आणि ज्यांना मार्गदर्शक आदेश देण्याचा अधिकार राज्य शासनाला आहे, अशी इतर सर्व प्राधिकरणे, सेवा व संस्था यांना लागू राहिल. संबंधित यंत्रणांनी याबाबत आवश्यक त्या सूचना निर्गमित कराव्यात.

९. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०२०१२२३१६३४५४६८०७ असा आहे. हे शासन परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

**TIKARAM WAMAN
KARPATE**

Digitally signed by TIKARAM WAMAN KARPATE
DN: c=IN, o=Government Of Maharashtra, ou=GENERAL
ADMINISTRATION DEPARTMENT, postalCode=400032,
st=Maharashtra,
2.5.4.20=c97a9d6b23c34fddbf8f6f6189c08328de56af131faf7d
60a149c3a4cf1436, cn=TIKARAM WAMAN KARPATE
Date: 2020.12.23 18:12:28 +05'30'

(टि.वा.करपते)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. विरोधीपक्ष नेता, महाराष्ट्र विधानसभा/ विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
२. मा. सर्व सन्माननिय विधानसभा/ विधानपरिषद, व संसद सदस्य महाराष्ट्र राज्य
३. मा. राज्यपालांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मलबारहिल, मुंबई.
४. मा. मुख्यमंत्र्यांचे अप्पर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, (विधान परिषद) विधानभवन, मुंबई.
६. प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, (विधान सभा) विधानभवन, मुंबई.
७. शासनाचे सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव.
८. महालेखापाल, लेखा व अनुज्ञेयता, महाराष्ट्र-१, मुंबई,
९. महालेखापाल, लेखा व अनुज्ञेयता, महाराष्ट्र-२, नागपूर,
१०. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई.
११. प्रबंधक, मा. उच्च न्यायालय, मुळ न्याय शाखा, मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर.
१२. प्रबंधक, मा. उच्च न्यायालय, अपिल शाखा, मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर.
१३. प्रबंधक, मा. महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर.
१४. प्रबंधक, मा. लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त, मुंबई.
१५. सर्व विभागीय आयुक्त/सर्व जिल्हाधिकारी/सर्व विभागीय जिल्हाधिकारी/उप विभागीय अधिकारी (प्रांत अधिकारी)/ सर्व तालुका दंडाधिकारी तथा तहसिलदार, महाराष्ट्र राज्य .
१६. सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी. महाराष्ट्र राज्य ,
१७. सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई.
१८. उप सचिव ,(आस्थापना शाखा) सर्व मंत्रालयीन विभाग , मंत्रालय , मुंबई.
१९. सर्व मंत्री , राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव/मंत्रालय , मुंबई.
२०. मा. मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय , मुंबई.
२१. सचिव, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई.
२२. सचिव, राज्य माहिती आयोग, मुंबई.
२३. सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, मुळ शाखा व अपील शाखा, मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर,
२४. सरकारी वकील, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर,

२५. सर्व महानगरपालिकांचे आयुक्त,
२६. सर्व मुख्याधिकारी, नगरपरिषदा/नगरपालिका,
२७. विधिमंडळ ग्रंथालय, महाराष्ट्र विधानभवन, मुंबई
२८. सर्व महामंडळे, मंडळे आणि सार्वजनिक उपक्रम यांचे व्यवस्थापकीय संचालक,
२९. सर्व मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षांची मध्यवर्ती कार्यालये, महाराष्ट्र राज्य,
३०. निवड नस्ती/कार्यासन १६-अ.